

BESZÁMOLÓ

a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár működéséről

(2015. december 31. állapot)

Személyi kérdések:

helyzetkép:

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár igazgatója bencés szerzetes, dr. Dejcsics Konrád OSB. A könyvtárban – a rendi hagyomány alapján - az igazgatót nem számítjuk az alkalmazottak közé. A helyettes és „operatív” vezető Ásványi Ilona. A Főapátsági Könyvtárban 5 alkalmazott van státuszban, mindannyian szakirányú végzettségűek: Ásványi Ilona, Bitai Judit, Samodai Éva felsőfokú végzettségű, Nagy Balázs középfokú végzettségű – könyvtáros asszisztens.

változások:

2015. szeptember 1-től 2018. február 28-ig határozott idejű munkajogviszony keretében, teljes munkaidőben, olvasó és kutatószolgálatos, tájékoztató könyvtáros munkakörben foglalkoztatott munkatárs a könyvtárban Horváth Sára. Végzettsége: könyvtár informatikus BA; most könyvtár informatikus MA levelező képzésen vesz részt.

Bitai Judit 2013. januárban jött vissza GYES-ről, 2014 augusztusától betegszabadságon volt, és 2015. áprilisban szülte harmadik gyermekét - ismét GYES-en van.

Gyűjtemény:

A könyvtár állományának nagyságáról becslt adataink vannak. Kb. 300.000 könyv és cca. 100.000 kötet bekötött folyóirat alkotja a könyvtár gyűjteményét. A gyűjtemény $\frac{3}{4}$ része muzeális dokumentum.

Különgyűjteményeink: Benedictina (minden bencés vonatkozású anyag), Kézirattár, Jesuitica. A Főapátsági Könyvtár egyházi-szerzetesi könyvtár, más megfogalmazásban teológiai szakkönyvtár. 2014-től a Főapátsági Könyvtár gyűjteményéhez tartozik a Musicotheca és az egykor Pannonhalmán működő Szent Gellért Hittudományi Főiskola Könyvtára, majd a

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Szent Gellért Kollégiumának könyvtára, ma Modern Teológiai Könyvtár (MTK). A mintegy 10000 kötetes, zömében idegen nyelvű, leginkább teológiai szakirodalom- gyűjtemény a következő témájú könyvekből áll: dogmatika, kateketika, pasztorális, homiletika, morális, vallások, bibliikum, egyházjog, fundamentális, szentek élete, lelkiség, életrajzok, festschriftek, patológia, bencés vonatkozású anyag, szerzetesség, pápai megnyilatkozások, zsinat, ökumenizmus, liturgika, egyháztörténet, valamint filozófia, pszichológia, szociológia, művészeti albumok, és kevés zenei ill., néprajzi témájú könyvek.

A könyvtár gyűjtőköre: teológia és segédtudományai, szerzetesség – bencés szerzetesség, társadalom- és természettudományok, valamint szépirodalom szelektálva, minden bencés vonatkozású anyag.

E szigorú gyűjtőkör mentén 2015-ben 1107 db könyvvel gyarapodott a modern könyvvállomány. 175 féle folyóiratot és napilapot járattunk.

Beruházások, fejlesztések, sikerek és eredmények a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban 2015-ben:

- Restaurálás

2015-ben sajnos már nem volt pályázati támogatás restaurálásra, ezért a saját költségünkből összesen 1.320e Ft-ot fordítottunk kettő ősnymtatvány, kettő 17. századi botanikai-gyógynövényes munka restaurálására.

1. 122 D 1 b – CIH 251/1-2 Antoninus Florentius: Summa theologica Pars 1-4. – Venezia: Leonhard Wild, 1480-1481

2. 122 G 6 – CIH 2455 Nonius Marcellus: De proprietate latini sermonis. Festus, Sextus Pompeius: De verborum significatione- Varro, Marcus Terentius: De lingua latina. Venezia: Octavianus Scotus IV. Non. Sept, 1483

3. 116 A 7/1 - Tabernaemontanus, Jakob Theodor: Neuw vollkommentlich Kreuterbuch/ Mit schönen und künstlichen Figuren/ aller Gewächs der Bäumen/ Stauden und Kräutern.. Jetzt widerumb mit vielen schönen newen Figuren.. Sonderlich aber das Ander und Dritte Theil mit sonderm Fleiss gemehret / Durch Kaspar Bauhin. Frankfurt a.M. Paul Jacobi für Johann Dreutels. 1625.Folio. 6 n.n. Bl., 642 S., 28 n.n. Bl. Register, 1 w. Bl., 4n.n. Bl., 598 S.,

1 w. Bl., 202 S., 24 n.n. Bl. Register. Mit über 2472 Holzschnitten im Text und 3 wiederholten Holzschnitt-Titeln.

4. 116 A 7/2 - Matthiolus, P. A., Kreutterbuch. Jetzt widerumb mit vielen schönen newen Figuren, auch nützlichen Artzeneyen, und andern guten Stücken, zum vierdten mal auß sonderm Fleiß gemehret, und verfertigt durch J. Camerarium ... Beneben gnugsamen Bericht, von den Distilier und Brennöfen]. Mit ca. 900 altkolor. Pflanzenholzschnitten (st. ca. 1040). Frankfurt a. M., Hoffmann für Fischer Erben 1626. Mod. Ldr. über Holzdeckeln. Folio.

- Ősnyomtatvány-adatbázis és katalógus létrehozása

A muzeális gyűjteménnyel bíró könyvtárak egyik legértékesebb állományrésze az ősnyomtatványtár.

Egy ősnyomtatvány adatbázis és katalógus létrehozása széleskörű műveltséget, a klasszikus és modern nyelvek ismeretét és alapos régikönyves ismeretet igényel. Erre a munkára sikerült megnyernünk Dr. Wojtilla Gyuláné Dr. Salgó Ágnes, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Régi Nyomtatványok Tára nyugállományú vezetőjét, aki 2014. októbertől havonta 2 alkalommal három napon itt, a Főkönyvtárban, más napokon az OSZK-ban dolgozik ősnyomtatványaink feldolgozásán.

Az 1970-ben összeállított országos ősnyomtatvány katalógus szerint (Sajó Géza-Soltész Erzsébet: *Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur A-N, O-Z I-II. Budapestini (Budapest), MCMLXX (1970) In aedibus Academiae Scientiarum Hungariae (Akadémiai Könyvkiadó) a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár 236 ősnyomtatványt birtokol. Mostani ismereteink szerint a 236 kötetben 256 mű található.*

Salgó Ágnes eddig 201 műről készített leírást vagy javította a korábbi leírást. Ez 230 rekordot jelent a kolligátumokat összekapcsoló rekordok miatt. További 13 műről – 17 rekord - van korábbi, revideálásra váró leírás az online adatbázisban. Az adatbázisban 248 ősnyomtatvány - rekord van található.

A program célja egy internetes adatbázis létrehozása és nyomtatott kötetkatalógus elkészítése.

- A Modern Teológiai Könyvtár (MTK) feldolgozása

2014 nyarán könyvtár szakos hallgatókkal és régi bencés diákokkal elkezdtek az egykori főiskolai könyvtár – ma Modern Teológiai Könyvtár (MTK) átszervezését és számítógépes feldolgozását.

Első lépésként a gyűjtemény fizikai elhelyezését és későbbi szolgáltatását kellett újragondolnunk úgy, hogy a gyűjtemény az eddigi helyén, a főmonostor 3. emeletén, a klauzúrában marad, és ez az állományrész a rendi közösség egyféle, főként teológiai magánkönyvtáraként funkcionál, bár az elektronikus katalógus beletartozik a Főapátsági Könyvtár adatbázisába. Külső könyvtár-használók számára a gyűjtemény helyben használható.

Az első feladat a gyűjtemény új rendjének kialakítása volt, vagyis kiemeltük az állományból azokat a könyveket, melyek a fenti témakörbe nem tartoznak bele, majd a teológia ágai szerint csoportosítottuk át és helyeztük el a polcokra három teremben a könyveket. Utána bepecsételtük a könyvtár pecsétjét, és beragasztottuk a vonalkódot, melynek segítségével a kölcsönzés történik.

Ezután kezdtük el a gyűjtemény számítógépes katalogizálást. 23 munkanap alatt a 7 kis kollégánknak a gyűjtemény szorosán vett teológiai részét (a teológiai témájú könyveket) sikerült feldolgozni. Összesen 5300 rekordot dolgoztak fel (a többkötetes művek miatt ez persze fizikailag ennél több könyvet jelent). Fejenként átlagosan 757 rekordot vittek fel a számítógépes programba. Ebből az online adatbázisban hamarosan már a fele kereshetővé vált, cca. 2600) A könyvtár számítógépes katalógusának elérhetősége: <http://193.225.124.7:8080/WebPac.phfkdb/CorvinaWeb> Az online adatbázisban az MTK gyűjtemény együtt kereshető a főkönyvtári könyvekkel, a leírásokban az ún. példányadatokat kell figyelni.

2014 karácsonyára készültek el a négy terembe az új könyvtári polcok, így lehetővé vált az állomány bővítése és lazítása.

2015-ben 6 hallgatóval folytattuk a rendezést és a feldolgozást. Elkészítettük a polcok feliratait, hogy a témakörök elhelyezése átlátható legyen, és magukra a könyvekre is ráragasztottuk a jelzetet, hogy a polcokon könnyebb legyen a keresés. Befejeződött az elmaradt állományrész (filozófia, pedagógia, szociológia, pszichológia) feldolgozása is.

Az adatbázisban több mint 7500 rekord, 9500 kötet szerepel.

A kölcsönzés egyelőre a Főkönyvtáron keresztül történik. Tervezzük egy számítógép beüzemelését is, melyen a könyvtárat használó atyák és testvérek számára elérhető lesz a katalógus, ill. a gép segítségével saját maguk intézhetik a könyvkölcsönzést, bár a főkönyvtár is értesítést kap majd a könyv mozgásáról.

- Eszközök beszerzése, felújítása

létrák:

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár berendezése az 1870-es években kezdődött el, ekkor Kuncze Leó bencés volt a könyvtáros, aki nemcsak a szigorúan vett könyvtárosi feladatokat gondolta át: a könyvek rendje a polcokon, a raktári jelzet, a polcok felirata, a könyvtár pecsétjének rajzolata, a kötet- majd cédulakatalógus rendje, hanem a polcok megtervezésében is részt vett, hanem a létrákat is megtervezte. Mindezt rajzokkal illusztrálva rögzítette a könyvtár naplójában, „historia domusában.”

A Kuncze Leó által tervezett és korabeli asztalosok által készített létrákat használtuk az 1990-es évek közepéig, amikor fémből készült, nem is kifejezetten könyvtárban alkalmas létrákat szereztek be. A muzeális értékű régi létrákból, minden fajtából megőriztek egyet-egyét természetesen az utókor számára.

A fémlétrák használata során azt tapasztaltuk, hogy azok elavulttá váltak: nem biztonságosak, balesetveszélyesek és nem is praktikusak.

Mivel a klasszicista könyvtárterem belmagassága és műemlék jellege miatt a készen kapható könyvtári létrákat nem tartottuk alkalmasnak, ezért speciális létrákat készítettünk, melyek

- biztonságosak: nem inognak, van kapaszkodójuk, megfelelő szélesek a létrafokok
- praktikusak: könnyen mozgathatók, megfelelő magasak, van rakodófelületük, elférnek a polcok és az oszlopok között, a létrafokok és polc becsukható
- esztétikusak: a mostani létrák fémből készültek, nem simulnak be a klasszicista műemlék teremkönyvtárba

tárlók:

A klasszicista teremkönyvtárban rendszeresen rendezünk kamarakiállításokat a 2 kódextárlóban és a 10 másik, a könyvtár polcaihoz illeszkedő tárlókban, melyek kivitelezésükben és küllemükben illeszkednek a könyvtár berendezéséhez.

A tárlók az idők folyamán felújításra szorultak. 2015-ben felújítottuk a 2 kódextárlót és folyik a többi tárló felújítása is.

- Kulturális és szakmai tevékenységek:

Részvétel szakmai rendezvényeken, országos projektekben:

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése (EKE) a magyarországi egyházi-felekezeti könyvtárak szakmai-érdekvédelmi szervezete. A 2015-ben 20 éve bejegyzett egyesülésnek szellemi központja Pannonhalma volt. A pannonhalmi könyvtár – ha a „történelem zivataros századaiban” nem is működött folyamatosan – a legrégebbi magyarországi könyvtár. Ez a történelmi tény kötelez bennünket. A Főapátsági Könyvtár adta az egyesülés első elnökét (Bánhegyi Miksa atya), majd tíz éven át Ásványi Ilona volt az egyesület titkára (1999-2004), elnöke (2004-2007), elnökségi tagja (2007-2009).

A pannonhalmi Főapátsági Könyvtár munkatársai folyamatosan részt vesznek különböző, a magyarországi egyházi-felekezeti könyvtárakat érintő progra-mokban, projektekben, törekvéseken, rendszeresen publikálnak szakmai írásokat, előadásokat tartanak, szakmai munkacsoportok, kerekasztalok munkájában vesznek részt.

2015. június végén minden munkatárs részt vett az EKE közgyűlésén, konferenciáján, szakmai kirándulásán, Sárospatakon. Ásványi Ilona tagja volt a könyvtáros életpályamodellről szóló szakmai kerekasztalnak.

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) delegáltjaként Ásványi Ilona tagja a könyvtáros életpályamodell kidolgozó munkacsoportnak, mely 2014. szeptembertől működik.

November 4-én az EKE szervezésében minden munkatárs részt vett a Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer (KKÉK) és minőségbiztosítás a gyakorlatban, valamint a könyvtári szakfelügyelet témájú szakmai napon, melyen Ásványi Ilona előadást is tartott.

December 14-én a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület (PNyME) Papírrestaurátor Szakosztály szervezte szakmai napon minden munkatárs részt vett, melynek témája a lehetséges vízkár és katasztrófa helyzetek kezelése volt.

A könyvtárunkban és Pannonhalmán immár másodszor láttuk vendégül a Kárpát-medencei fiatal könyvtárosoknak hirdetett Könyvtár, ami összeköt című program résztvevőit október 10-én.

A Rákóczi Szövetség és a Pannonhalmi Főapátság évről évre meghirdeti Cultura Nostra címmel történelmi versenyét. A döntőbe került csapatokat és tanáraikat egy immár hagyományossá vált nyári jutalomúton is vendégül látjuk. Így volt ez július 7-én is, amikor előadást és vezetést tartottunk a könyvtárban a következő téma köré szerveződve: "Megújulási törekvések a megosztott Magyarországon – Magyarország művelődéstörténete 1526-1635 között"

Publikációk:

Szócikkek a következő kiállítási katalógus és tanulmánykötetben:

Szent Benedek és a bencés spiritualitás = Saint Benedict and benedictine spirituality /szerkesztette: Kusler Ágnes.- Pannonhalma: Pannonhalmi Főapátság, 2015. 197 [2] p. : ill. színes ; 28 cm

Ásványi Ilona:

1. Pannonhalmi Breviárium- Velence, 1506 – 174. p.
2. Pannonhami Evangelistarium és Benedictionale 1500 k. és 1515/1516- 175. p.
3. Mákóczy Imre (1699-1783) Antiphonale – 1756 és 1840 – 176-177.p.
4. Lancsics Bonifác (1674-1737) Meg-Ösmértetet avagy Ösmeretlenségnek Világosságra hozatot Új Csillag – 1724. 178-179. p.
5. Lancsics Bonifác Szent Benedek (saját kezű rajz) 1724- 180-181.p.
6. Nyulassy Antal (1820-1900) Szent Benedek Atyánk Rendszabálya 1843.- 182-183.p.

Könyvkiadás:

gyűjteményi évkönyv

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár, a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár, a Pannonhalmi Főapátsági Múzeum – együtt: a Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményei - 2013-ban együtt indították útjára és jelentették meg a gyűjtemények évkönyvét, melynek 2. kötete 2014. decemberben jelent meg, a 3. kötet, a 2015. évi, 2016. januárban kerül ki a nyomdából.

Collectanea Sancti Martini. A Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeinek Értesítője III. – (szerk. Dénesi Tamás, Dejcsics Konrád).- Pannonhalma: Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményei, 2015.

Kiállítás:

Saját kiállítások a klasszicista nagyteremben, az Apátságban és az Apátsági Múzeumban:

1. 2015. március 21. és november 11. között, az Apátságban, a Monostori kiállítóterben: A SIVATAG– tájkép és szakrális tapasztalat,
2. 2015. május 14. és szeptember 30. között a Pannonhalmi Apátsági Múzeum épületben a Ferenc pápa által meghirdetett Megszentelt élet évéhez kapcsolódva a Szent Benedek és a bencés spiritualitás című kiállítás
3. A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár klasszicista teremkönyvtárában, 12 tárlóban e két kiállításhoz kapcsolódva a Locus horribilis – locus amoenus. Az Édenkertből sivatag pusztán át a Mennyei Jeruzsálembé című kamara-kiállítás 2015. március 21. és november 11. között, majd
4. a Fogadja Méltóságod őszinte nagyrebecsülésem és hálás köszönetem nyilvánítását...” (Vasúttörténeti levelek 1927-1943) 2015. november 11. és 2016. március 21. között.

Kölsönöztünk anyagot a következő kiállításokra:

1. szervező és helyszín: Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és vagyongazdálkodási Központ – Majki Kamalduli Remeteség – cím: A hallgatás ereje – időpont: 2014. március 27. és 2015. március 31. – meghosszabbítva: 2015. december 31-ig
2. szervező és helyszín: Petőfi Irodalmi Múzeum – cím: Maradni szégyen, veszni borzalom. Magyar írók az első világháborúban – időpont: 2014. szeptem-ber 24. és 2015. november 25. között, meghosszabbítva: 2016. január 31-ig.

3. szervező és helyszín: Rómer Flóris Művészeti és történeti Múzeum – cím: Rómer Flóris élete és munkássága – időpont: 2015. február 17. -2015. április 15.
4. szervező és helyszín: A Szlovák Nemzeti Múzeum a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma szervezésében a pozsonyi Brämer-kúriában rendezett Rómer Flórisról szóló emlékkiállítás – időpont: 2015. április 21. és 2015. május 22. között,
5. szervező és helyszín: Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum – cím: Szerzetesek asztalánál – időpont: 2015. december 9. és 2016. április 30. között

Iskolai közösségi szolgálat (IKSZ)

2016-tól az érettségi vizsga kötelező feltétele, hogy a diákok 50 óra közösségi szolgálatot teljesítsenek. A rendelkezés a 2014-ben 9. és 10. osztályos gimnazistákat érintette először.

A Pannonhalmi Bencés Gimnázium kilenc projektet indított el a 2013/2014-es tanév második félévében: pl. kisebb diákok korrepetálása, életinterjú készítése a Szent Adalbert Otthonban élő idős bencésekkel, közös programok az otthon lakóival – filmnézés, kirándulás, környezettudatos programok, parkrendezés, a kültéri bútorok festése stb. és közgyűjteményi feladatok a Főapátsági Könyvtárban.

A program célja az volt, hogy ne csupán a könyvtárosok által sem szeretett rakodómunkát, duplum-válogatást vagy selejtezést végezzenek a diákok, hanem múzeumpedagógiai módszerrel olyan feladatokat végezzenek el, mely során később is hasznosítható könyv és könyvtárhasználati ismereteket szerezhhetnek.

2015-ben 20 pannonhalmi bencés gimnáziumi diák és két mosonmagyaróvári középiskolás végezte itt a iskolai közösségi szolgálatát.

TERVEINK

2016-ra

Személyi kérdések:

Pillanatnyilag ideiglenesen megoldott a könyvtár takarítása. Ezt fontos lenne megoldanunk, átgondolnunk 2016-ben.

Gyűjtemény-gondozás, állományrendezés:

- Szükséges a Benedictina gyűjtemény lazítása, rendezése. A kéziratos hagyatékok feldolgozásának felgyorsítása.

Gyűjteménygondozás (raktározás, állományvédelem, könyvtárhasználat):

- Szükségessé vált az alsó könyvtár (raktár) galériázása, polcozása, könyvlift építése a raktár és szolgáltató-helyiségek között – ebből 2015-ben a statikai felmérést és terveztetést ütemeztük be, de sajnos ezt sem sikerült elvégeztetni. Legalább a statikai felmérést és tervezést szeretnénk 2016-ban elvégezni.
- 2015-ben terveztük a világításrendszer korszerűsítését és az energiatakarékos átépítését – ez is 2016-ra marad.
- Páramérő rendszer korszerűsítése – a szellőztetőrendszer üzembe helyezése a mobil páraelszívó eszközök segítségével és kiváltására, a pára és hőmérséklet mérésének automatizálása és számítógépes vezérlése.
- A Benedictinába és ideiglenes múzeumi foglalkoztatóba vezető műemléklépcső, valamint a belső sekrestye – egyben az alsó könyvtárba vezető közlekedőhelyiség parkettájának és ablakainak felújítása.
- Még 2 db, a műemléki enteriőrhez illő létra készíttetése a klasszicista teremkönyvtár galériájába.
- A teremkönyvtár tárlói felújításának folytatása
- A Pannonhalmi Főapátság kapta meg R. Várkonyi Ágnes könyvtárát. A gyűjteményt szeretnénk méltó módon elhelyezni, megőrizni, feldolgozni és szolgálatni – Feladatok: két szoba kialakítása, bebútorozása, a könyvek elrendezése, és feldolgozása
- Térképtartók beszerzése a muzeális térképek megfelelő tárolására
- A 2014-ben kialakított reprográfiai szoba további berendezése célbútorokkal.

Könyvkiadás:

- 2016-ban is megjelenik a gyűjteményi évkönyv (Collentanea Sancti Martini. A Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeinek Értesítője) következő kötete.

- Ernst-kódex hasonmása és kísérőkötet megjelentetése az OSZK-val közösen a Szent Márton évhez kapcsolódva
- Az ősnyomtatványok – adatbázis építése, egy nyomtatott katalógus előkészítése

Előadások:

Felkérésre továbbra is szívesen tartunk szakmai előadásokat

Egyéb szakmai programok – rendhagyó szakmai vezetés és könyvtári óra:

Vállaljuk szakmai csoportok vezetését – könyvtárosok, könyvbarátok, érdeklődők és rendhagyó irodalom, történelem, valamint könyvtári órát is.

Publikálás:

Lehetőség szerint továbbra publikáljuk kutatómunkánk eredményeit.

Rendezvények - Továbbképzés:

Lehetőség szerint továbbra is bekapcsolódunk a különböző egyházi és világi szakmai szervezetek munkájába, részt veszünk különböző szakmai rendezvényeken.

Kiállítás:

Anyagunkat, kincseinket 2016-ban is készséggel adjuk kölcsön más múzeumoknak kiállításra, ill. Pannonhalmán az Apátság kiállítótermében és a muzeális könyvtártermében is szervezünk kiállításokat.

2016-ban a kiállítások a Szent Márton évhez kapcsolódnak az Apátság minden kiállítási helyszínén.

Technikai feltételeink jónak mondhatók, egy számítógépre mégis szükségünk van és fontos lenne a meglévők korszerűsítése

Pannonhalma, 2016. január 18.